

Konkurrensneutralitet utvecklar både offentlig sektor och näringsliv

Vad gäller för det offentligas säljverksamhet på marknaden?

OSUND / SNEDVRIDANDE KONKURRENS

Bakgrund till den nya regeln

På väl fungerande marknader startas nya företag och nya produkter utvecklas. En förutsättning för att marknaden ska fungera väl är att den präglas av effektiv konkurrens. Underprissättning, diskriminering och vägran att ge tillträde till viss infrastruktur är exempel på förfaranden som kan hämma förutsättningarna för en effektiv konkurrens.

Under många år har företag upplevt att offentliga aktörers säljverksamhet snedvrider konkurrensen, men det har inte funnits någon möjlighet att rättsligt komma till rätta med problemet. Från den 1 januari 2010 finns det en regel för att i domstol kunna lösa konflikter som uppstår när staten, ett landsting eller en kommun bedriver säljverksamhet i konkurrens med privata aktörer. Regelen gäller även juridisk person där staten, ett landsting eller en kommun har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande genom ägarskap, finansiell medverkan, gällande regler eller på annat sätt.

Fakta om lagen

Den nya regeln, som är ett tillägg i konkurrenslagen, är inte tänkt att ändra riktmärkena för den kommunala kompetensen, dvs. vilka verksamheter det offentliga får äga eller driva. Syftet med regeln är att på laglig väg undanröja konkurrensbegränsande verksamheter eller förfaranden. Det innebär att det numera ställs krav på hur offentlig säljverksamhet får bedrivas, vilket i sin tur innebär att det offentliga måste upphöra med verksamheter eller förfaranden som snedvrider konkurrensen. Om verksamheten exempelvis strider mot kommunallagen kan den komma att förbjudas helt.

I första hand får Konkurrensverket föra talan i Stockholms tingsrätt. Om Konkurrensverket avstår från sin rätt att föra talan får de företag som är drabbade av konkurrensbegränsningen föra talan. En dom eller ett beslut av Stockholms tingsrätt kan överklagas hos Marknadsdomstolen.

När kan det bli prövning?

När Konkurrensverket utreder ett ärende kommer de att göra följande prövning:

1. Är det fråga om offentlig säljverksamhet?
2. Leder den till konkurrensbegränsning?
3. Är verksamheten förenlig med lag? Om inte kan kommun/landsting eller en juridisk person man har dominerande inflytande över förbjudas att bedriva den.
4. Om den är förenlig med lag kan visst förfarande granskas. Är detta försvarbart från allmän synpunkt? Om inte kan stat/kommun/landsting eller av dem ägd juridisk person förbjudas fortsätta med ifrågasatt förfarande.
5. När man utreder om ett förfarande är försvarbart ur allmän synpunkt granskar man motiven och gör en proportionalitetsbedömning.

Domstolen kommer att kunna förbjuda ett landsting, en kommun eller en juridisk person där landsting eller kommun har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande att fortsätta bedriva viss verksamhet om verksamheten i sig snedvrider eller är ägnad att snedvrider förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden. En förutsättning är dock att verksamheten inte är förenlig med lag. Domstolen kommer dock inte att kunna förbjuda staten att fortsätta bedriva viss ifrågasatt verksamhet.

Domstolen kommer vidare att kunna förbjuda staten, ett landsting eller en kommun eller en juridisk person där staten, landstinget eller kommunen har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande att tillämpa ett visst förfarande om detta;

- snedvrider, eller är ägnat att snedvrیدا förutsättningarna för effektiv konkurrens
- hämmar, eller är ägnat att hämma förekomsten eller utvecklingen av en sådan konkurrens.

Ett sådant förbud förutsätter att ifrågasatt förfarande inte är försvarbart från allmän synpunkt. Begreppet ”försvarbart från allmän synpunkt” är inte närmare definierat i lagen. Rent allmänt kan sägas att om en offentlig aktör gör något som man är tvungen att göra enligt lag så kommer detta att betraktas som ”försvarbart” och den nya regeln kommer inte att kunna användas.

Vad bör kommunen göra?

När det gäller myndighetsutövning uppstår ingen konkurrens med det privata näringslivet. Däremot finns det många andra verksamheter som det offentliga utför och där man måste ställa sig frågan om det är ett offentligt intresse att driva en verksamhet som en privat aktör kanske kan utföra lika bra eller bättre. Att kunder efterfrågar viss verksamhet kan inte rimligen vara argument nog för att det offentliga skall tas sig an uppgiften om det finns privata aktörer på området.

Mot bakgrund av att vi nu har nya regler i konkurrenslagen har vi följande rekommendationer till staten, kommunerna och landstingen:

- Det offentliga bör fokusera på sin kärnverksamhet. Se därför denna reglering som en möjlighet.
- Agera proaktivt. Kartlägg era verksamheter. Ställ er frågorna: Vad gör vi och hur?
- Upprätta en strategi för hur ni ska agera för att motverka konkurrensstörning.
- Bjud in näringslivet till dialog för att fånga in eventuella problem. Kontaktperson? Forumlär på hemsidan?

Vi vill poängtera att vi anser att det offentliga har mycket att vinna på att agera proaktivt. Genom en kartläggning av den egna verksamheten kan man exempelvis uppnå ökad kostnadskontroll och bättre styrning. Följande rekommendationer kan vara ett stöd vid en sådan granskning.

- Kartlägg om det finns några konkurrerande verksamheter. Finner man sådan verksamhet bör man ställa sig frågan om det är skäligen att man fortsätter att bedriva denna. Gärna med tydliga nedtecknade motiv.
- Om det visar sig att man bedriver verksamheter i konkurrens med det privata näringslivet och man avser att behålla dem bör dessa organiseras och styras så att konkurrensneutralitet kan säkerställas. Verksamheterna bör avgränsas redovisningsmässigt och belastas med alla relevanta kostnader. Läs gärna SKL:s råd i skriften ”[Självkostnads-kalkylering vid konkurrensutsättning och införande av valfrihetssystem](#)” för att få med alla poster vid beräkningen av självkostnaden. Det bör även framgå om det sker ekonomiska överföringar mellan icke konkurrensutsatt verksamhet och konkurrensutsatt.
- Konkurrerande verksamheter bör inte få igångsättas innan marknaden kartlagts och risken för konkurrensstörning bedömts.
- I budgetunderlag, interna redovisningar och årsredovisningar bör intäkter och kostnader från varor och tjänster som sålts på den konkurrensutsatta marknaden särredovisas.

Vill Du veta mer?

På vår hemsida www.svensktnaringsliv.se finns mer information om den nya konkurrenslagen, t ex tips till företagare som anser sig utsatta för snedvridande konkurrens och en checklista som visar vad som krävs för att ett förfarande ska anses som konkurrens-snedvridande.

Kontaktperson:

Birgitta Laurent, birgitta.laurent@svensktnaringsliv.se, tfn 08- 55 34 31 42.